

[11/05/2025 - 05:09 - anhlibrary]

Hôm nay chúng ta học qua một cái tiêu đề khác của cái bộ Sammohavinodani, đó là học về 12 Duyên Khởi. 12 Duyên Khởi là một cái giáo lý rất là quan trọng mà cái nội dung thì rất là sâu, rất là rộng. Nó sâu, nó rộng đến mức mà chúng ta tuyệt đối có thể nói, hoàn toàn có thể nói là toàn bộ Tam Tạng chỉ có cái nội dung là đào sâu, mở rộng và giải thích theo 12 Duyên khởi, nói như vậy không sai. Và trong Kinh cũng có cái câu là ai thấy được Pháp là người phải thấy được Duyên Khởi, mà ai thấy được Duyên Khởi là người đó thấy Pháp, có câu đó. Giống như "ai thấy Ta là thấy Pháp, thấy Pháp là thấy Ta" vậy đó, có câu đó. Giáo lý Duyên Khởi nó sâu như vậy. Tại sao nó sâu? Bởi vì chúng tôi phải nói rõ là cái room này là dành cho đại chúng không chuyên, đại chúng không chuyên. Vừa rồi trong cái khóa học 2 tháng ở Kalama chúng tôi có điểm sơ qua cái này, dĩ nhiên là sơ nhưng vẫn sâu hơn là cái buổi giảng này, bởi vì mình giảng trong nhiều ngày, rồi sau đó chúng tôi về Pháp trong một tuần chúng tôi cũng giảng về cái giáo lý Duyên Khởi.

Thì bữa nay là trong cái lớp ngày thứ năm này chúng ta lại quay lại với cái đề tài Duyên Khởi này một lần nữa.

Trước hết, Duyên Khởi là cái gì? Cái chữ Duyên Khởi đây nó từ hai cái chữ Pali là chữ Paṭīcasamuppāda hay là Paṭīcasamuppanna, hai chữ này nó đồng nghĩa. Hai chữ này nó có nghĩa:

- "Paṭīc" có nghĩa là nương tựa, nương dựa.

- "Samuppanna" là xuất hiện hay là sinh khởi.

Tức là Đức Phật Ngài dạy rằng toàn bộ mọi thứ trong trời đất này, từ mặt trăng, mặt trời cho tới đại dương, núi cao, rừng sâu, phố xá, con người, chim muông, súc vật, trên bờ, dưới nước, tất cả từ cái côn trùng cho tới con voi, cá nhà táng, nhật nguyệt, tinh tú. Tất cả mọi thứ không tự nhiên mà có, không tự nhiên mà có. Và tôi cũng phải nói rõ là cái tiêu đề này là mình giảng ít nhất là một tháng mới xong. Bởi vì một tuần mình chỉ giảng có một tiếng đồng hồ. Mà cái giáo lý này phải giảng tới 4 tuần là quá ít. Cái giáo lý này giảng một tháng mới đã, chứ còn giảng 4 tuần thì có 4 tiếng nó không tới đâu hết, không tới đâu hết. Thì đương nhiên mình cũng có cách nói gọn thì chỉ có 15 phút thôi, nói kiểu đó là nói cho có. Nói cho đàng hoàng thì bà con phải có một lớp học, tại Việt Nam, tại Kalama, hay tại Châu Âu. Học liên tục mỗi ngày, trong vòng một tháng, hai tháng, ba tháng tùy duyên, chứ còn dạy kiểu này sương sương. Bây giờ tôi quay lại. Mọi thứ trong trời đất này, mọi thứ nó không tự có, mà cũng không do một cái đấng tối cao nào tạo ra hết mà tất cả nó do các cái điều kiện, các cái nhân tố, các cái duyên tạo nên. Đó là cái thứ nhất. Cái con đường tới của nó, cái điểm xuất phát của nó là do vô số điều kiện, vô số nhân tố tạo nên, dẫn tới.

Thứ hai nữa là cái bản chất, cái cấu trúc của nó đó không có gì là một. Nó do nhiều nguồn nó đến, đúng. Gọi là "nó" đây mình thấy là số ít trong văn phạm, chữ "nó" là số ít chứ thật ra không có gì là một. Bản thân mỗi thứ trong trời đất này mình kêu là "mỗi" cũng là số ít nữa. Chứ thật ra là cái gì mình gọi là cái, thí dụ như chiếc lá, hay là ngọn đèn, giọt nước thì nó là một sự tổng hợp, một sự tổng hòa của vô số thành tố, nhớ. Mọi thứ trong trời đất này, chuyện đầu tiên là nó phải dựa vào vô số điều kiện để mà xuất hiện đó là cái nguồn đến, và cái bản chất của nó, cái cấu trúc của nó, nó là

một cái khối tổng hợp của vô số thứ đâu đó là một giọt nước, nước biển hay là nước mắt hay là một giọt sương cũng là vô số điều kiện. Tôi nói biết bao nhiêu lần đó là cái nụ cười trên môi mình, tương miệng mình, môi mình, răng mình, mình muốn cười không có đơn giản đâu. Bây giờ nó động đất rầm rầm ngoài kia mình có cười nổi không? Trong người mình đang bị một cơn đau ngất nghèo, quặn thắt nào đó mình có cười nổi không? Hồi sáng giờ nhà mình là vợ chồng, con cái, cha mẹ, ông bà gây gổ tung bừng mình có cười nổi không? Rồi pháp luật truy nã, rồi kẻ thù truy sát, rồi chủ nợ kiếm tìm mình đâu này, đâu kia, truy lùng mình, ba cái truy đó, truy nã, truy sát, truy lùng, mình đang bị truy thế đó thì làm sao mình cười nổi. Nợ nần nè, pháp luật nè, bệnh hoạn nè, gia đạo nè. Nợ nần, pháp luật, gia đạo, rồi bản thân thì bệnh hoạn, hoặc là bữa đó mưa to, gió lớn, động đất, núi lửa, thiên tai, bão tố thì làm sao mình cười? Cho nên là nó phải có rất là nhiều cái sự hỗ trợ từ nhiều phía thì mình mới cười được một cái trong vòng 2 giây, chứ không phải muốn cười là cười, phải vô sự mới cười được. Cho nên chuyện đầu tiên là mọi thứ nó phải do nhiều cái tác động, nhiều cái điều kiện nó mới xuất hiện.

Thứ hai, khi nó xuất hiện và nó tồn tại như vậy, nó không có gì là một, mà bản thân mỗi thứ nó lại là một khối tổng hợp, nhiều thứ.

Mà mình học Duyên Khởi để mình thấy ra cái gì? Mình thấy ra hai chuyện đó, thấy ra mọi thứ do duyên mà có và cái sự hiện hữu, sự tồn tại của mỗi thứ trên đời này từ tinh thần tới vật chất đều là một khối tổng hợp của rất là nhiều thứ. Đó là hai.

Và tại sao mình phải học cái giáo lý Duyên Khởi? tại sao vậy? ngoài cái chuyện mình hiểu được thế nào là cái cấu tạo của cái gọi là dòng luân hồi, cái nào là cái hành trình gọi là nhân quả báo ứng, phải hiểu hai cái đó. Còn có cái thứ ba nữa mới là quan trọng, đó là mình học giáo lý Duyên Khởi để mình thấy rằng là mình nè,...cái gọi là mình, hay là ông ấy, bà ấy, nó, họ, bọn chúng, chỉ là một khối tổng hợp do vô số điều kiện tạo nên. Thì nhờ vậy, từ cái đồng hồ Rolex cho tới cái villa bên bờ hồ Thụy Sĩ cho tới một cái món hàng hiệu trên tay hay là trên người của mình, tất cả nó là do vô số điều kiện tạo nên. Cái chuyện mà mình thích nó hay ghét nó cũng là do vô số điều kiện tạo nên, nó có giá trị rất là tương đối, rất là tương đối. Bản thân cái món đồ đó, cái giá trị là một thứ ước lệ mặc định và cái thích, cái ghét của mình, nó cũng phải dựa vô, vô số, dựa trên rất là nhiều cái điều kiện. Cái giá trị món đồ đó không phải là hằng số bất biến, mà cái thích của mình nó cũng phải dựa trên rất là nhiều cái yếu tố, nhiều cái điều kiện. Chứ không phải khơi khơi mình thích.

Thí dụ như một ông dân tộc thiểu số trong rừng Amazone đi, trên Trường Sơn, mình đưa ông cái đồng hồ Rolex hoặc là một cái viên kim cương mà 3 cara (3 carat) thì thử coi họ có thích không? Trên đó là một bộ công chiêng 9 cái, một bộ chiêng, một bộ công bằng đồng là họ thích, một vài cái râu, một vài cái vòng kiềng, vòng kiềng tay hoặc kiềng chân bằng bạc, là đối với họ là hạnh phúc rồi. Một bộ công chiêng hoặc là một bộ vòng tay, kiềng chân bằng bạc hoặc là vài ba con trâu, vài ba bộ váy đầm xòe mà của bộ thổ cẩm đó. Đó là toàn bộ hạnh phúc của người trên đó. Trong khi mình ở dưới phố mình là dân Sài Gòn, mình là dân Paris, mình là dân New York, mình là dân Houston, dân Cali, mà mấy cái món mà hồi này giờ tôi kể, quý vị có thích món nào không? Nguyên bộ công chiêng, rồi vài cái váy thổ cẩm, rồi vài chiếc kiềng, chiếc vòng bằng bạc, nó đâu có đủ cho mình thích, nhưng mà đối với một số bà con thượng du của mình bao nhiêu đó là nhiều lắm rồi. Như vậy là mình thấy bản thân cái thích

và cái không thích nó cũng là một cái gì đó mặc định và ước lệ, nó phải dựa trên vô số điều kiện. Rồi cái bản thân cái giá trị của những thứ mình thích, mình ghét, nó cũng lại là mặc định, là ước lệ rất là tương đối, là giả lập, nó là giả hợp chứ nó không phải là không có gì là tuyệt đối hết. Mà chính vì mình không hiểu mấy cái điều này nè, đó, chính vì không hiểu mấy cái này nè là đồ giả, không hiểu mọi thứ là đồ giả, mà không hiểu rằng mọi thứ hễ là giả thì nó là khổ, là vì sao? Là vì nó là giả mà mình đi thích cái giả, đi tìm cái giả là một hành trình. Tìm được rồi giữ nó là một hành trình và giữ không được nó lại là một cái chuyện khác nữa, cả ba cái đó điều khổ hết. Đi tìm cũng khổ, mà giữ cũng khổ, mà mất cũng khổ. Mà giả định mà giữ được nó đó, mà nó không còn được như buổi đầu nó cũng khổ. Hoặc giữ được nó, nó tiếp tục như thuở ban đầu nhưng mà lòng mình đối với nó không còn như ban đầu nữa cũng khổ. Nó thay đổi mình cũng khổ, mà lòng mình đối với nó thay đổi mình cũng khổ. Đi tìm nó là đau khổ, giữ nó là đau khổ mà mất nó cũng đau khổ. Đó là cái mình thích đó nha.

Cái mình ghét nè, né không được là khổ, đó, cái mình ghét, còn cái mình thích thì cái khổ nó dài hơn chút. Còn cái mình ghét thì lẹ lắm, cứ né không được là khổ, một phát một, né không được là khổ. Cái gì mình ghét, cái gì mình sợ, cái gì mình không ưa, cái gì mình kỵ mà mình né không được là mình khổ. Còn nói về cái mình thích thì cái mật ngọt mà nó đem lại cho mình chỉ được 1% hoặc 1% thời. Mà cái vị đắng mà nó đem lại cho mình thì không bờ bến nào. Đó là vô cực, vô hạn, vô số, vô lượng vô biên.

Thử lấy một người vợ, một người chồng thì biết, rồi có đám con thì biết, có cái nhà thì biết, có miếng đất, có chiếc xe thì biết. Cái ngọt ngào mà từ vợ chồng, con cái, nhà đất nó đem lại nó chỉ 1% cho tới 1% thời gian thôi. Cái vị đắng đồ mồ hôi, sôi nước mắt vì mấy cái thứ tào lao đó, thì nó chiếm tới một trăm, một ngàn lần cái thời gian mà mình hưởng thụ và sung sướng. Tại vì mình, nói nôm na là ngu, mình ngu quá, còn nói mà nói văn chương trong đạo là mình vô minh. Mình không thấy rằng thích ghét đều là khổ, thích ghét đều là khổ. Và chính vì là không có thấy được mọi cái thích ghét đều là khổ, mọi hiện hữu đều là khổ, cho nên là mình mới đầu tư. Đầu tư có hai cách:

- Đầu tư bằng cách là lặn xả vào làm toàn chuyện tầm bậy không, buôn thần bán thánh, mãi quốc cầu vinh, đâm cha chém chú, lật lọng lừa đảo, lương lẽo, sát sanh, trộm cắp.

- Còn hai nữa là mình đầu tư cái sung sướng, trốn khổ tìm vui bằng cách là làm các hạnh lành để hưởng quả nhân thiên, nếu có kiếp sau, đây. Thì như vậy, chính vì không có hiểu được mọi thứ là khổ, cho nên mới thích cái này, thích cái kia. Mà chính vì thích cái này, thích cái kia chính là thích trong khổ, mà thích trong khổ nghĩa là đầu tư trong khổ. Mà đầu tư bằng cách nào? Đầu tư là bằng cách là cắm đầu, gục mặt vô trong cái khổ là tự nhiên nó để ra cái khổ mới. Như vậy thì chính vì không có hiểu được cái sự thật đầu tiên là mọi thứ là khổ, cho nên không hiểu được cái thứ hai đó là thích cái gì cũng là thích trong khổ mà thích trong khổ là đầu tư khổ. Và từ cái chuyện mà dốt hai cái này nó dẫn đến cái dốt thứ ba. Đó là không hề biết rằng muốn thoát khổ là đừng có thích nữa. Mà tại vì mình không có tin, mình thấy cái thích và cái sướng nó gắn liền với nhau chứ, phải không? Bây giờ mình muốn sướng thì mình phải thích chứ, mình hiểu vậy đó. Mình hiểu mình muốn sướng thì mình phải thích.

Có được cái mình thích là sướng, mà bây giờ kêu muốn hết khổ đừng có thích nữa thì hiểu sao đây? Thế là cái đệ tam Thánh Đế là cái Diệt Đế là mình dẹp qua một bên khỏi hiểu luôn. Mà khi ba cái đầu nó dốt thì làm sao mình hiểu được cái Đế thứ tư. Cái Đế thứ tư là gì ta? Là sống và hành động bằng ba cái nhận thức vừa nói. Sống và hành động bằng ba cái nhận thức về Khổ, về Tập và về Diệt Đế. Sống và hành động bằng ba cái nhận thức đó chính là con đường thoát khổ. Kể ra thì nó là Bát Chánh Đạo, hoặc là Thất Giác Chi, là Ngũ căn, Ngũ lực, Tứ như ý túc, Tứ niệm Xứ, Tứ Chánh cần, kể tùm lum. Nhưng mà nói cho nó dễ hiểu nhất chính là sống và hành động bằng ba cái nhận thức về ba cái Đế trên, ba cái Đế trước. Sống và hành động bằng cái nhận thức đó thì chính là con đường thoát khổ. Khi mà mình không hiểu được cái Đế đầu tiên, không hiểu được mọi thứ là khổ thì nó kẹt luôn ba cái sau. Thì như vậy chính vì Vô minh là không hiểu được mọi thứ là khổ, khổ mà hiểu được theo cái nghĩa đó, mà đa phần mình nói tới khổ là mình chỉ hiểu khổ cảm giác thôi. Có nghĩa là khổ thân, khổ tâm thôi, bức bối đau nhức, tê mõi, bệnh tật, già nua, chết chóc. Những cái khổ cảm giác chứ mình không biết nó còn có cái khổ thứ hai nó còn ghê hơn cái khổ cảm giác đó khổ bản chất.

Khổ bản chất là cái gì? Bất cứ cái gì mà trên đời này nó có mặt nó đều khổ bản chất hết. Bởi vì sao? Bởi vì không có cái gì trên đời này nó không lệ thuộc các điều kiện mà có. Mà nó có rồi nó cũng do vô số điều kiện mà nó biến đổi rồi mất đi, thì bản thân cái bất toàn, bất trắc đó, nó lại là khổ gọi là khổ bản chất, mà nó xui một chỗ là mình không có hiểu, mình không có hiểu cái đó, mình cứ nghĩ khổ là chỉ có ...mình chỉ hiểu có một nửa chữ khổ thôi là khổ cảm giác thôi.

Tôi ví dụ 1000 lần, một triệu lần rồi, mình chỉ thấy khổ cảm giác, mình là đứa con nít thôi, tức là mình thấy bị má đánh nè, bị té là đau, phải không? Trời nắng nóng, trời lạnh là đau, là khổ, chứ mình không có hề hiểu rằng là đi bệnh cạnh người xấu là khổ, xa người thân là khổ, làm biếng học là tương lai khổ, lì lợm nhiều tật xấu là sau này lớn lên khổ. Mấy cái đó con nít nó không có thấy, nó chỉ thấy té đau là khổ thôi, đói là khổ nè, tè trong quần là khổ nè. Bị néo, bị ngắt, bị đánh là khổ. Nó chỉ hiểu cái khổ hay hiểu cái tâm của con nít thôi, chứ còn nó không biết rằng cái khổ của người lớn kinh khủng lắm. Cái khổ của người lớn nhiều lúc nó tới trong cả cái nụ cười nữa, đây, mà con nít nó không có thấy. Nó khổ chỗ đó, con nít nó không có thấy. Đây là mình nói chuyện đời đó nha, cái nhận thức của đứa bé về cái chữ khổ nó khác người lớn. Người lớn mình thấy có nhiều khi mình đi ăn uống, tiệc tùng với mấy cái người mà chủ nợ là mình cũng lo chứ, vừa ăn, vừa lo cười, miệng thì cười chứ cũng lo chứ, mình phải mua lòng nó để nó cho mình vay, mà vay kiểu nào trả, trả không được là phải đi trốn, hoặc là vô tù. Trả không được chỉ có hai chữ, một là trốn, hai là vô tù thôi chứ làm sao, mà đứa con, đứa bé ba bốn tuổi nó đâu có biết. Nó thấy nhà có tiệc tùng, có xe hơi, có khách khứa, thấy ba má, ông bà vui cười, nó tưởng đâu là vui, chứ không. Người lớn tưởng thành họ biết, người lớn, đầu óc tinh táo, phải thêm chữ tinh táo chứ còn cái thứ ba đó, bây giờ nhiều lắm. Bây giờ toàn là sống lâu chứ không có trường thành. Bây giờ cái thứ mà hài nhi tóc bạc nó nhiều lắm, cái thời này nè, cho nên Phật không có ra cái thời này. Hài nhi tóc bạc có nghĩa là già khủ rồi mà cái đầu còn như con nít vậy. Chứ còn mà nếu một người trưởng thành, gọi là đàng hoàng, đầu óc trung bình thôi, hiểu rằng cái cơ hội để mình cười nó ít hơn cơ hội để mình khóc. Ngồi yên để ý đi. Ngồi yên lại, nhắm mắt lại coi. Cái thân xác này, cái cảm giác khó

chịu nó nhiều hơn là dễ chịu. Rồi ngồi yên để ý cái tâm hồn, cái tinh thần của mình, ray rứt, rồi bồn chồn rồi âu lo, sợ hãi, hờn giận tức tối nó nhiều hơn là sự nhẹ nhàng, sự vui vẻ, sự thoải mái, sự thanh thản. Ngồi kỹ, ngó kỹ lại coi, mấy cái vụ này con nít nó không có biết. Con nít hễ cho nó ăn rồi thì trời sập, lát nữa trời sập thì tính, bây giờ cứ ăn được ăn ngon, được bố mẹ bông bế, hôn nựng, rồi khen ngợi, xoa đầu, vuốt má vậy là hạnh phúc, đấy. Chính vì mình không hiểu cái này là khổ cho nên sao ta? Từ cái chỗ Vô minh ở trong cái bốn Đế nó dẫn đến cái chuyện gì? tạo ra các nghiệp. Bữa nay tôi chỉ giảng sơ cái sườn thôi, cái sườn về Duyên Khởi thôi nha. Rồi mấy bữa học sau mới giảng sâu.

Chính vì mình không có hiểu được mọi thứ là khổ: thích là khổ và đầu tư trong khổ, cho nên mình tạo các cái nghiệp thiện ác để chi ta? Tạo các nghiệp tầm bậy thì luân hồi trong cõi khổ. Tạo các nghiệp lành là luân hồi trong cõi vui. Mình nghe cái chữ luân hồi mình thấy ón, nghe nó trong cõi vui mình thích, nhưng mà không phải, nó giống nhau thôi. Khác nhau có cái là khổ gián tiếp với khổ trực tiếp. Bây giờ mình giả định bây giờ mình do phước xưa mình sanh ra mình giàu, mình khỏe, đẹp, giỏi đúng không? Giàu nè, khỏe nè, khỏe là không có bệnh này bệnh kia đó, đẹp nè, rồi giỏi có bằng cấp một túi luôn. Bằng này bằng kia là một rổ luôn phải không? Bằng này, bằng kia, bằng xịn, bằng nước ngoài chứ không phải bằng mà do chạy chọt nha. Qua đại học tại chức, bằng đó dùm không có xài được phải không? Ba cái thứ bằng mua, bằng bán là không có nói nha. Bằng giả, bằng dùm không có nói, bằng xịn. Bây giờ mình giàu, mình giỏi, mình đẹp nè, mình khỏe nè, đàn bà 3 vòng, đàn ông 6 múi ngon lành, rồi sao ta? Thì nó sống tới 90 tuổi thì nó trở về zero. Sống tới 90 là nó về zero hết. Chứ giờ sao? Nó tới 90 rồi bây giờ làm sao? Cho nên rồi về trời sống hết cái tuổi thọ trên đó thì nó đi đâu ta? Nó leo cây mà đến cái lúc mà nắng tắt, mỗi tay thì sao ta? Nó xuống đất, về gốc. Cũng vậy, về trời cõi nào đi nữa mà nó mãn thọ rồi là nó trở về gốc là cái chỗ thấp nhất. Trở về bốn đường đạo, không có đi đâu hết trơn, tin chắc đi, không có đi đâu hết, về lâu lâu gặp Phật, Tổ, Thánh Hiền ra đời mình lên cúng dường nếu mình có duyên đắc đạo thì mình quá ngon lành rồi, còn nếu mà không, cúng dường par-ci par-tout [chỗ này ít, chỗ kia ít] cúng gì đó xong nhờ phước về trời đó là...tại sao tôi kêu par-ci par-tout có nghĩa là cúng dường mà cái lòng không có cầu đạo giải thoát, đấy. Về cõi trời hưởng cho đã đời ông địa xong rồi, đến lúc nó mãn rồi, nó hết cái phước rồi nó trở về cái chỗ thấp nhất, mà chỗ thấp nhất là chỗ nào? là gốc cây. Tức là mình leo hết nhánh này, nhánh kia, đọt này ngon nọ cho đã, cuối cùng là nó kiệt sức thì nó đi đâu? Nó về gốc. Cũng vậy, phước hết rồi đi đâu ta? Trở về chỗ thấp nhất. Rồi lâu lâu do một cái tiền duyên quá khứ xa xôi nào đó nó moi mình từ dưới ống cống lên làm người được tăng nữa, mà nếu nó gặp mình sư thiện hữu thì không nói gì, còn nếu gặp tà sư ác hữu đó là nó nói tầm bậy, tầm bạ, nó xúi dại, xúi ngu lụt xuống nữa, đấy, cứ như vậy. Cho nên do cái vô minh không biết mọi thứ là khổ, nó không cầu cái giải thoát, không hướng tới giải thoát mà nó hướng tới cái chuyện gì ta? Trốn khổ tìm vui, đấy. Khi mà nó không hiểu mọi thứ là khổ thì nó mới có cái hình thành cái ý niệm trốn khổ tìm vui mà thật ra cái nào cũng khổ hết. Mà đảng này anh không chịu thấy mọi thứ là khổ mà chia ra hai mới ghê chứ. Chia ra hai, có nghĩa là thay vì mình thấy đó là độc tài là xài không được, còn đảng này nó chia ra, nó chia ra Hitler đỡ hơn Pol Pot, đó, nó kẹt cái chỗ đó, nó chia ra mà hai cái ông thầy đó là mình nên tránh tuyệt đối. Đảng này không, tự nhiên cái chia ra, đảng

này mình phải thấy hai ông đó là hai ông độc tài là mình phải xách dép mình chạy, nếu cần liệng dép chạy luôn. Đảng này không, tự nhiên chia ra, chia Hitler đỡ hơn Pol Pot, Pol Pot đỡ hơn Hitler, đấy. Chia ra xong rồi cắm cái đầu vô trong đó, chứ đúng ra là mình thấy độc tài là phải né rồi, nhưng mà không, tự nhiên cái chia ra hà, chia ra. Giống như lấy vợ vậy, tự nhiên thay vì gái nhà lành đảng hoàng giáo dục không chịu lấy, tự nhiên chia ra bên gái điếm, bên vũ nữ hoặc là chồng thẳng thì đá gà, thẳng thì cá độ. Thì hỏi chứ cái thẳng thì nghiện xì ke, thẳng thì nghiện đánh bài, mà đã mình thấy cái thứ đó mình đừng có sấp vô, còn đảng này không, tự nhiên lấy một cái thấy ghê rồi bắt đầu chia ra, chia ra coi cái nào tốt hơn mới đi theo cái đó. Mà ngay hồi đầu, Đức Phật Ngài đã dạy, nè đầu gái điếm hay là vũ nữ phải né, đánh bài hay cá độ phải né, xì ke hay nghiện rượu, thuốc lác là phải né. Ngài đã nói mấy cái đó là phải né, này mình không, không tin lời Ngài, tự nhiên cái thẳng đánh bài, cái thẳng cá độ, thay vì mình né, mình lại chia hai ra, thẳng đánh bài đỡ hơn thẳng cá độ, nghiện rượu đỡ hơn nghiện xì ke, gái điếm đỡ hơn vũ nữ, vũ nữ đỡ hơn gái điếm, mình chia ra làm chi, cái thứ đó ngay từ đầu là mình đã gạt hẳn, đảng này mình móc nguyên một rổ ra mình chia, mà trong vũ trụ này nó mệnh mông bao nhiêu thứ để mình đi, bao nhiêu thứ để mình lựa, mình lựa ngay cái rổ mà trời ơi ngày kia mình liệng mình lại hốt ngay cái rổ đó. Lấy cái rổ đó mới lựa cái này tốt hơn cái này. Chính vì không thấy mọi thứ là khổ cho nên nó mới đi đến một cái nhận thức là thích cái này, ghét cái kia. Mà hề có thích ghét thì sao ta? Nó hình thành cái sướng khổ, đấy. Có thích ghét là có sướng khổ. Có được cái mình thích là sướng, mà chịu đựng cái mình ghét là khổ. Mà bây giờ để trốn khổ tìm vui có được cái thích mình né được cái ghét thì làm sao ta? Có hai hướng:

- Một là hành thiện.
- Hai là làm ác.

Cái đưa hành thiện thì nó về trời ít bữa cũng lọt xuống. Còn cái đưa làm ác nó bị đọa thì khỏi nói rồi, nó nằm đó nó chờ mấy thằng quỷ kia xuống thôi. Rồi xong. Đó là Vô minh duyên Hành.

Hành duyên Thức là sao? Thì khi mà nó tạo ra các nghiệp thiện ác thì sao ta? Nó phải... Thức ở đây trong A Tỳ Đàm đó là các Tâm Quả. Trong chú giải nói là 32 Tâm Quả, có nghĩa là hề có Vô minh nó tạo ra nghiệp thiện ác thì từ đó nó tạo ra cái gì? Tạo ra cái Quả thiện ác. Mà Quả nó gồm có hai mới ghê chứ, đấy. Thức ở đây là Quả đó. Quả này gồm có hai, tức là Quả Tái sinh và Quả Bình Sinh.

Quả Tái Sinh là cái Tâm đầu thai đi vào các cõi. Cõi sướng và cõi khổ. Mà thật ra cõi sướng, cõi khổ là để nói cho cái thành phần tào lao cho nó nghe nó sợ, nó tu. Chứ mà nếu nói rớt ráo đó là khổ gián tiếp với khổ trực tiếp, khổ liền với khổ chờ, khổ liền với khổ chờ như vậy thôi chứ không có cái nào sướng hết đó, mà bây giờ mình phải chia hai ra cho người ta nghe, có người họ nghe họ mới tu phải không? Chứ còn khổ quá là nó nghe nó sợ nó điên luôn, thì bây giờ mình cứ giả định vậy đi, mình gọi là cõi sướng, cõi khổ, đấy. Thì hề có nghiệp thiện ác thì Vô minh duyên Hành, cái Hành duyên Thức. Thức đây là các cái Quả thức. Quả đây gồm có hai, đó là cái Tâm đầu thai và cái là Tâm Quả Bình sinh và Quả Tái sinh.

Quả Tái sinh có nghĩa là cái Tâm đầu thai đưa vào các cõi. Còn quả Bình sinh là cái gì? Chính là 6 căn trong đời sống của mình, 6 căn thường nhật, là cái gì ta? Lúc thấy cái này, lúc nghe cái kia, ngửi, nếm, đụng, đó, rồi, mấy cái đó. Tức là do thích trong 6

trần mình phải để ra kiếp sau mình phải tiếp tục có 6 căn. Nhưng mà có một điều là cái thằng Tèo nó thích trong 6 trần, nó thích ăn, thích ngủ, thích nhìn, thích nghe, nhưng mà nó có tạo công đức, cho nên đời sau sinh ra thì đương nhiên nó có 6 căn, nhưng mà 6 căn của nó biết được 6 trần như ý, đây. Nó nghe được cái nó muốn nghe, nó nhìn được cái nó muốn nhìn, nó ăn được cái nó muốn ăn. Nó thấy được cái nó muốn thấy phải không? Du thuyền, máy bay, du lịch, Bắc Âu, Thụy Sĩ rồi nó đi tè le hết phải không? Gọi là 6 căn như ý.

Còn cái thằng kia nó cũng thích 6 trần nhưng mà nó không có công đức. Để ra nó cũng có 6 căn nhưng mà cả đời nó chỉ biết 6 trần bất toại thôi. Cả đời chỉ thấy cái mình không muốn thấy, nghe cái mình không muốn nghe, ngủ, ném, đụng mấy cái mình không muốn. Đó, như vậy cái gọi là Hành duyên Thức là vậy. Đây là 32 cái quả. Và 32 Quả gom lại còn có 2 thôi: đó là Quả Bình sinh và Quả Tái sinh.

Quả Tái sinh là cái tâm đầu thai, visa vào trong các cảnh giới, còn cái Quả Bình sinh là cái đời sống ở sau khi mình đã vào cái quốc gia đó mình sống kiểu gì, mà nói sống cho nó sang chứ thật ra là cái hoạt động của 6 căn của mình nó ra sao. Anh có phước thì cái hoạt động 6 căn của anh là gì ta? Là anh biết toàn là 6 trần như ý. Còn mà anh vô phước thì 6 căn của anh nó biết toàn là 6 trần bất toại. Xong chưa? Rồi.

Tới cái chỗ này mới bắt đầu nó rồi nè, khi mà có do có cái nghiệp thiện ác nó mới dẫn đến cái gì? Nó mới dẫn tới cái gọi là các cái Tâm Quả. Mà hể có Tâm Quả thì trong đó có...hồi nãy đã nói rồi, Quả nó có hai là Quả Tái sinh và Quả Bình sinh đúng không? Thì bây giờ do chính hai cái này nè mình mới đầu thai vô cõi này, cõi kia. Đó, là Thức duyên Danh Sắc là Danh Sắc đầu đời đó. Có nghĩa là từ cái chỗ đó nó mới có cái đầu đời, đầu đời, cái tâm đầu đời, cái tâm đầu thai chung vô cái cửa nào ta? cửa khổ hay cửa vui, đây. Và tùy thuộc vào cái chuyện mà mình tạo nghiệp gì mà mình sanh ra ở cõi nào? ở cái cảnh giới nào, ở chủng loại nào? Và ở cảnh giới đó, ở chủng loại đó mình có đủ 6 căn hay không? Đó, nó mới là lớn chuyện. Có những cảnh giới chỉ có một căn thôi. Đó là cõi Phạm Thiên vô sắc người ta chỉ có ý căn thôi. Rồi có Phạm Thiên hữu sắc, cũng chỗ mấy ông tu thiên thôi, nhưng mà mấy ông còn lại 3 căn. Tức là nhãn, nhĩ và ý căn. Tức là mấy ông chỉ có thấy, mấy ông chỉ có nghe và thiên định, tư duy thôi, chứ không có cái vụ ngủ, ném, đụng là không có. Mấy ông không có khứu giác, vị giác và xúc giác như mình. Mấy ông không có, không phải là tật nguyên, mấy ông không có mà do mấy ông không có cần. Ở đời này có hai trường hợp:

- Không có là do mình nghèo.

- Trường hợp thứ hai không có cái gì đó là do mình không cần.

Rồi có những chúng sanh mà nó có đủ 6 căn như mình nè, nhân loại mình có đủ 6 căn. Mà ở cái cõi nào mà phải có 6 căn mà mình lại không có đủ thì trường hợp đó được gọi là khuyết tật. Còn cái cõi mà người ta không cần, người ta chỉ có 3 căn thì cái đó được gọi là viên mãn. Nhưng mà trường hợp như cõi mình mà mình, cái cõi này mình phải nhìn thế giới qua 6 cửa mà bây giờ mình có 3 cửa hư, mình để ra mình bị mù, bị điếc rồi, thí dụ vậy. Thì coi như mình chỉ có 3 cửa, 5, 4 cửa gì đó thôi là coi như bị khuyết tật. Nhưng mà cái vụ đó mình nói sau nha. Bây giờ mình phải nói là do vô minh mới có các nghiệp thiện ác là Hành. Do Hành nó mới có...do có quả thức nó mới có tâm đầu thai, đây. Bây giờ mới bắt đầu nghe nè.

Danh Sắc nó duyên cho Lục Nhập, và lục nhập là 6 căn đấy, thì đầu nó có mấy căn đi không cần biết nhưng mà hễ có 6 căn thì sao ta? Nó bèn có gì? Nó bèn có cái hoạt động của 6 căn và hoạt động của 6 căn là gì? Là thấy, nghe, ngửi, nếm, đụng. Tới chỗ này người học A Tỳ Đàm, học ầu, học ầu, tự học hoặc là sư phụ không có nói kỹ, cái hiểu lầm là tưởng lầm là cái nguyên tắc mà Vô minh duyên Hành là Vô Minh nằm tồn ten ở trên rồi bắt đầu nó mới dẫn tới các nghiệp thiện ác, NO, NO, phân tích cho nghe vậy thôi, chứ trong một phút trôi qua là mình có đủ 12 Duyên Khởi trong đầu mình, tại nó xui một chỗ là tôi đang giảng không có tấm bảng ở đây. Có tấm bảng ở đây tôi nói chuyện dễ hơn, đằng này tôi nhắm mắt tôi giảng mà bà con chỉ có thể trông cậy vào những gì tôi nói thôi, chứ bà con đâu có thấy tôi minh họa đúng không? khổ vậy đó. Kỳ rồi tôi dạy bên Pháp nó có tấm bảng, tấm bảng bên đó vui lắm, dân tây, nó ăn cho ngon, nó mặc cho đẹp mà trong khi tấm bảng, nó kiếm tấm bảng nó nhỏ như cái bảng mà người ta ghi số số, ghi kết quả số số vậy đó. Bút, mà bút marker chơi cho một rổ mà coi như chỉ có cây có mực thôi. Dạy học bữa đó tôi nổi điên lên luôn, mà kệ nó. Lúc đó tôi cũng tính nổi sùng rồi nhưng tôi chực nhớ đỡ hơn giảng online. Giảng online đâu có cái chỗ nào tôi quơ quơ đâu. Học cái này bắt buộc phải có minh họa, phải có minh họa, đấy. Thì là do mình tạo nghiệp thiện ác mình mới có tâm đầu thai. Có tâm đầu thai mình mới 6 căn. Rồi từ đó, ngay trong lúc mình sống đó, tôi sống, ông sống, bà sống, đời sống của tôi thế này, thế kia. Thật ra sống chỉ là cái hành trình hoạt động của 6 căn. Trong đó gồm có gì ta? Gồm có mắt, tai, mũi, lưỡi rồi gồm có 6 xúc, 6 thọ là sao ta? Cứ mỗi lần mình nhìn là biết bản thân cái mình gọi là nhìn đó là sự gặp gỡ của Căn, Cảnh và Thức, đấy. Bản thân cái nhìn đó, mà tại sao Ngài xé ra chỉ vậy? Ngài xé ra cho mình thấy mình là đồ giả. Không hề có chiếc xe trong đồng phụ tùng. Không hề có đồng phụ tùng nào trong chiếc xe. Muốn có xe thì ta phải mất đồng phụ tùng, mà hễ ráp đồng phụ tùng vô rồi thì ta có chiếc xe. Cái này chính là cái kia, cái kia chính là cái này. Khi mọi thứ được tháo rời ra hết thì ta gọi nó là đồng phụ tùng. Khi ráp lại một cách hợp lý và thông minh thì ta bèn gọi nó là chiếc xe, chỉ vậy thôi. Ngài muốn mình hiểu cho nên Ngài mới xé nát cái nó ra cho mình thấy. Vì mình có 6 căn thì tự nhiên trong đó có cái 6 Xúc, 6 Thọ.

- Xúc có nghĩa là sự gặp gỡ giữa Căn, Cảnh và Thức.
- Căn đây là thần kinh thị giác, thần kinh xúc giác đó.
- Còn cảnh ở đây là những cái đối tượng mà mình thấy nghe, ngửi đó, đấy.
- Còn Thức đây là cái biết. Cái biết mà dựa trên cái Căn, Cảnh. Cái biết này quan trọng không có nó không có được. Phải ba cái mới được.
- Xúc là chỗ gặp nhau của ba thứ này.

Thế nào trong room cũng hỏi tôi vậy Sư cho ví dụ được không? được chứ.

Thí dụ như các vị đang nằm ngủ đi, cái con mắt của quý vị nó đâu có bị đui đâu đúng không? đâu có bị đui, đâu có bị mù đâu, đâu có bị thị lực có vấn đề đâu, đâu có đâu, con mắt mình ngon lành, chẳng qua mình khép nó lại đúng không? chỉ cần mình mở ra một phát là mình thấy tùm lum đúng không? nhưng mà vì lúc đó mình ngủ. Chính vì lúc đó mình ngủ, cho nên đó là không có một sự kết hợp giữa ba thứ Căn, cảnh và Thức, đấy. Mình không có cái ý muốn nhìn, mình đang ngủ mà, mình đâu có ý muốn nhìn, anh phải có cái ý muốn nhìn thì lúc bấy giờ nó mới có một sự kết hợp giữa cái này với cái kia đúng không? còn đằng này anh lo anh ngáy không, cho nên thiếu cái sự kết hợp giữa ba cái thứ đó. Thì cái sự kết hợp đó gọi là Xúc.

Thứ hai nữa là không bao giờ có trường hợp 6 căn làm việc mà không có cảm giác, hoặc là khó chịu hoặc là dễ chịu hoặc là tê nhạt, vô vị, hờ hững, hững hờ, lãnh đạm gì đó chuyện đó phải có, phải có, đó là Xúc, là Thọ. Bây giờ vấn đề nó nằm chỗ này nè, Thọ duyên Ái có nghĩa là bây giờ tôi nói cho cái đám tào lao trong lớp này nghe kíp, tào lao có nghĩa là tôi đang nói với người sơ cơ đó nha, chứ không sơ cơ vô đây làm cái gì. Không sơ cơ vô đây để bắt lỗi, ném đá, đẩy. Nó như thế này nè. Các Ngài nói cho mình nghe đó do cái tập khí nhiều đời mình thích sướng, sợ khổ, tham sống, sợ chết, đẩy. Bốn cái này nó không có...thích sướng, sợ khổ, mà tham sống, sợ chết. Bốn cái này nó nằm trong máu của mình, nó nằm trong cái tiềm thức, tâm khảm mình. Cho nên hễ mà mình không có chánh niệm, không có tu tập Tứ Niệm Xứ, mắt, tai, mũi, lưỡi mà nó cứ nghe, nó cứ nhìn cái này, cái kia là 99,9% là phiền não, đấy, mà mình không có ngờ, mình sống thất niệm cái đầu mình lằng xằng như khi vật đó, mình không có biết cái thân này nó thường khổ nhiều hơn là có cái sự dễ chịu, hiem hơi lấm luôn. Kể cả lúc mà mình thấy gió trưa hè hiu hiu mình tưởng mình đang sung sướng, NO. Cái sướng nó chỉ là một phần rất nhỏ của cái gọi là đời sống cảm xúc của mình thôi. Cái lúc đó chỉ cần nhắm mắt lại, chánh niệm, mình scan mình quét từ ở dưới lên mình sẽ thấy cái thân này nó không có dễ chịu như mình nghĩ, chẳng qua là vì mình thất niệm, vì mình thiếu trí tuệ, không học giáo lý, không có niềm tin đây, không tin lời Phật, đấy. Cho nên mình lên thấy cái thân này nó sướng chứ thật ra đó, tin lời Ngài đi. Nhắm mắt lại, theo dõi hơi thở, theo dõi hơi thở, theo dõi mà không có điều khiển nha, chỉ theo dõi thôi. Thì lúc đó mình mới phát hiện ra trời ơi cái tâm này nó bồn chồn, nó ray rứt, nó nặng nề dữ lắm. Cái tâm ấy, còn cái thân, cái xác của mình đó, trời ơi nếu mà chánh niệm chút xíu thôi, nó lăn tăn, lít tít, nó khó chịu từ ở dưới gót lên tới đầu của mình, nó không có sướng như mình nghĩ, nó không có sướng như mình nghĩ. Nhờ cái chỗ mình có cái khoảng vô minh đó cho nên mình sống, mình thấy cuộc đời vẫn đẹp sao, đấy.

Bây giờ tôi trở lại cái Thọ duyên Ái là sao? Có nghĩa là mình thường trực sống thất niệm, thường trực sống thiếu trí, mà trí ở đây gồm có ba là Văn, Tư, Tu. Không học đạo nên không có vốn liếng tư duy, không có vốn liếng để mà thể nghiệm thực chứng. Cho nên hít thở cũng là tham ái, mình đó, mình là người phạm hít thở cũng là tham ái, mà mình đâu có tin. Mình đâu có nghĩ là nó thở.. tôi ăn ngon, tôi mặc đẹp, tôi mới tham chứ, còn mình thở sao tham, có, vì sao? Vì một cách chi li và vi tế, mình thở nếu mình để ý, mình thở nó ngon lắm, bây giờ mình không thở, mình bị ngộp mình chết sao, vì nó quá chi li, ngay trong hơi thở là đã có tham ái, nói gì là mình bước ra đường, gió mát, nắng đẹp, trời xanh, mây trắng, nắng vàng đúng không? rồi thấy ông đi qua, bà đi lại, rồi hoa cỏ bên đường, nói chung là hết mùi rồi tới vị, hết vị rồi tới âm thanh, hết âm thanh rồi tới hình ảnh, màu sắc, tầm lum hết và nó như thế này. Ở đây nó có hai trường hợp:

Một là Ngài nói ra trường hợp cái nào mà là lộ trình dẫn đến tham ái Ngài nói là do các con đời trước không hiểu được Tứ Đế nên mới tạo ra 6 căn đời này và lấy 6 căn đời này thường thức 6 trần rồi đắm mê trong đó rồi tạo ra cái 6 căn đời sau và làm nên cái gọi là dòng luân hồi, đó là nói gọn.

Còn mình nói chi li là như này giờ tôi nói, chưa chi li lắm đâu, mấy buổi giảng sau mới chi li. Thì bây giờ là có mắt thấy, tai nghe là bắt đầu nó tham. Bất cứ cảm xúc nào, hễ mà dễ chịu thì mình tham một cách trực tiếp. Còn mà khó chịu thì mình tham

một cách gián tiếp, là sao ta? Nó mát mẻ mình thích trực tiếp, còn nó nực quá mình bèn nghĩ tới, bèn nghĩ tới cái chuyện là ước gì mà có cái mát, hoặc là mình mong cho nó đừng có nực nữa. Mình ngồi lâu mình..đúng A Tỳ Đàm nói là tâm sân, nhưng bên cạnh tâm sân nó có xen kẻ các tham ái trong đó, nó mong rằng đừng có nực nữa, trời đừng có nực nữa, cái lưng đừng có đau nữa, cái đầu gối đừng có mỏi nữa. Mà có điều là mình không có đủ chánh niệm và trí tuệ để mình bén mình thấy cái đó. Mình không thấy, mình cứ tưởng lúc tôi đang khó chịu nhưng mà thật ra nó có xen kẻ trong đó, có xen kẻ, có nghĩa là ngay trong cái khó chịu nó cũng có tham ái xen kẻ trong đó, nói gì đến cái dễ chịu ngọt ngào, cái ngọt ngào là tham ái là cho nên Thọ duyên Ái là chỗ đó.

Một là mình mong cho...Đức Phật, Ngài có trường hợp như trong Kinh Tứ Niệm Xứ đó Ngài gom hết phiền não vào trong có hai thứ thôi, gom hết, gom vào còn có hai thứ đó là Tham và Ưu. Do vô minh trong Tứ Đế nên có Tham và có Ưu.

- Tham là gì? Tham là thích thú, là mong mỏi.

- Còn Ưu là gì? Ưu ở đây nó có nghĩa là cái bất mãn, bất mãn, thì một là mình kéo vô mình ôm, hai là mình đẩy ra. Thì mình kéo vô mình ôm đó mới gọi là Tham mà mình bất mãn mình đẩy ra gọi là Ưu, trong Kinh Đại Niệm Xứ.

Tham đây có 2 trường hợp, có 3 trường hợp, 2 hoặc 3. Tham kể ba trước đi:

- Thích hưởng thụ.

- Thích sở hữu

- Và thích hiện hữu.

Hỏi có ai trong 3 cõi, 6 đường vô lượng vũ trụ mà né ra được cái này? Nếu còn phàm.

- Thích hưởng thụ: thích ngọt, bùi, thơm tho, êm ái, đó là thích hưởng thụ.

- Thích hiện hữu: tham sống sợ chết.

- Thích sở hữu: là cái gì mình đã thích rồi là không muốn mất.

Đây là tham kể ba. Tham kể hai là gì?

- Một là mong cho có được cái mình thích.

- Và mong né được cái mình ghét. Đây đó cũng là tham nha. Mong có được cái mình thích và mong né được cái mình ghét đều là tham ái hết.

Còn Ưu ở đây cũng có hai.

- Ưu là bất mãn, bất mãn là vì không có cái mình thích

- Và phải chấp nhận cái mình ghét.

Rất là dễ nhớ, rất là dễ nhớ. Mà điều này mình thấy dầu phiền não nào đi nữa, nó cứ quần quanh cái thích không, bị cái ghét nó là con ruột của cái thích. Chính cái thích nó đẻ ra cái ghét. Khi ta thích cái gì, ta sẽ ghét cái ngược lại. Trong A Tỳ Đàm nói Tham ái và Vô minh là cha và mẹ của dòng luân hồi, cha mẹ của chúng sanh. Vô minh là cha, và Ái là mẹ. Trong Kinh Pháp Cú có nói cái đó nha, trong Kinh Pháp Cú có nói, trong Kinh Pháp Cú có nói cái chỗ đó. Vô minh là cha của mình, Tham Ái là mẹ của mình. Hai cái ông đó kết hợp lại mới tạo ra cái dòng luân hồi cho mình, tạo ra cái hình hài này của mình. Đó, cho nên Thọ duyên Ái là Thọ dầu là Thọ để chịu, khó chịu nó đều là cái cơ hội để cho mình có Tham ái gián tiếp hay trực tiếp.

Một là mình mong cho mình có được cái mình thích. Cái mình đang thích nó đang có mặt mong cho nó đừng mất đi. Cái mình thích nó đang có mặt đừng mất đi. Cái mình ghét nó đang có mặt mình mong cho nó biến lẹ, biến sớm, biến nhanh nhanh. Có nghĩa là gặp cái đáng mình cũng tham ái được, mình cũng mong cho nó biến nhanh,

nó mất nhanh. Còn mình gặp cái ngọt, mình thích thì mình mong cho nó nằm đó hoài đừng có đi, rồi. Cái nào cũng mong hết.

Đó Ai duyên Thủ, Thủ duyên Sanh, có nghĩa là khi có tham ái, rồi bắt đầu nó có dính mắc mà nãy giờ mình kể đó mình thấy làm như nó đi theo hàng dọc, NO, nói cho hiểu thôi, chứ không có, giống như, giờ nghe nè, giống như người ta nói hễ học dốt là nghèo mà nghèo là khổ, bị người ta khinh, khó lấy vợ rồi con cái nhe nhóc nè, bệnh không có tiền thuốc men, mình nghe người ta kể đều đều mình tưởng là mấy cái đó nó xảy ra theo hàng dọc, NO, nó làm một núi, nó làm một núi, có nghĩa là từ chỗ cái dốt là ngay cái lúc đang dốt là bắt đầu cái nghèo nó ập tới, vợ con nhe nhóc, bệnh không thuốc uống, đói không gì ăn, lạnh không gì mặc, đêm hôm không có nhà cửa để nấu thân, đây, nó làm cho mày một chùm. Rồi bị người ta coi rẻ, xem thường, nghi ngờ, chà đạp, dè bỉu, khinh miệt, tất cả cái này nó làm cho mày một núi, chứ không phải đi thứ lớp, không phải. Không phải do hôm qua tôi nghèo không có tôi nghèo, năm ngoái tháng giêng tôi nghèo, cái tháng ba vợ tôi nhe nhóc, cái tháng tư con tôi nhe nhóc, tháng năm bệnh quá không có tiền thuốc, rồi tháng sáu không có áo mặc, rồi tháng bảy bị người ta coi thường, rồi tháng tám nhà dột, cái tháng chín cái nước ngập không biết ngủ đâu, cái tháng 10 ngủ mùng lũng, tháng 12 ngủ kế bên đồng rác, NO, không có. Mấy cái đó nó làm cho mày một chùm. Đây, mà tại vì không có tấm bảng không được, thì cái này là không phải tại anh khiến, tại cái duyên nó khiến cho nên mình chỉ có thể thấy học với nhau kiểu này thôi. Chứ còn kỳ rồi, trời đất ơi, 2 tháng bên Kalama, học rất là OK. Mặc dù lớp học 2 tháng thì đương nhiên phạm mà, nó cũng có chút sạn, có, nhưng mà giờ cuối rất là ổn. Thì tôi nói một cách vô tư thôi nha. Cách vô tư không có ý gì, đừng ném đá mệt lắm, lúc này tôi già tôi né cũng hết nổi rồi. Chứ cái đám Paris, nguyên cái lớp nó già không, nhưng mà học rất khá, vì họ có cái lòng, chứ cái đám trong đó, cái đám Paris vừa rồi là học để mà cái dạng học giống như... học mà mình nhìn họ, tôi giảng mà giống như tôi đọc kinh cầu siêu vậy đó, tôi tiếc, trời ơi Việt Nam tuổi trẻ đông quá mà không có cái lòng thiết tha uống ghê. Chứ nếu mà khi mà cái lòng thiết tha của dân Paris mà đem đưa cho tuổi trẻ Việt Nam là tuyệt. Đám Paris học rất là tinh tấn. Một ngày học bốn buổi nha: 6:00 sáng học suốt cho tới 8:00 giờ tối, chia làm thành bốn buổi, dĩ nhiên có ăn uống, có vệ sinh, có sinh hoạt cá nhân, có. Nhưng mà 6:00 sáng cho tới 8:00 giờ tối, mà tôi dạy suốt trong vòng một tuần như vậy. Có nghĩa là mấy chục buổi, mấy chục buổi, tại sao tôi nói cái đó? Bởi vì tôi đang giảng đến cái chỗ nó hơi rối. Cái chỗ này mà nãy giờ tôi giảng mà bà con có được cái tấm bảng, có được giấy bút đăng trước, bà con ghi xuống rồi lâu lâu tôi địa, tôi nghĩa cái coi bà con viết sao? Như bên Kalama tôi đi tới đi lui tôi coi, tôi hay ngó ngó vô, chuyện riêng của người ta tôi không có nhìn, nhưng mà vô trong lớp, bài vở mình phải nhìn, bài vở học trò phải nhìn, lâu lâu phải nghĩa cái coi có vẽ bài bảng, biểu đồ có vẽ giống như mình muốn hay không? Chứ chỗ này chỗ khó thì bà con cứ hình dung đại khái vậy.

Thì hễ có Tham Ái thì có Tứ Thủ. Thật ra Thủ đây chính là tham ái chứ không ở đâu hết trơn, Tham ái mà nó đi chung với Tà kiến thì gọi là Thủ. Mà vì Đức Phật Ngài xé nhỏ ra cho mình thấy mình là đồ ráp. Mình là đồ ráp nha. Ngài xé cho thấy là mình là đồ ráp, chứ còn ngay bây giờ tôi chỉ nghiêng ngó ra cửa mà tôi thấy có một con chim nó bay ngang mặt hồ, đẹp quá. Thì ngay trong lúc đó thì nó có tất cả. Nó có Vô Minh duyên Hành, Hành duyên Thức, Thức duyên Danh sắc, Danh Sắc duyên Lục Nhập,

Lục Nhập duyên Xúc, Xúc duyên Thọ, Thọ duyên Ái, Ái duyên Thủ, Thủ duyên Hữu, Hữu duyên Sanh, Sanh duyên Sầu Bi Khổ Ưu Nãi, nó có hết, nó có trong vòng một ánh nhìn tích tắc có một giây rưỡi thôi. Nhìn một bóng chim bay ngang hồ, đẹp không? đẹp như vậy mà bao nhiêu người trong lớp không có nhìn thấy và ngay lúc này là lúc tôi đang rất là khỏe, và rất là hào hứng, rất là nhiệt huyết mà không có cách chi mà tôi gặp được bà con để mà chia sẻ với nhau, phải không? tôi chưa từng nói tôi giỏi, tôi chỉ làm, muốn làm cho bà con Việt Nam một chuyện thôi đó là đa phần Phật tử mình là đi vào Đạo ngủ lều không hà, tức là lấy tấm bạt căng lên cái ngủ, cả đời nó không có đi đâu xa. Tôi muốn thông qua những cái lớp này tôi cất cho mỗi người cái chòi, cái khả năng của tôi làm tới cái chòi thôi. Khi mà mình chia tay nhau rồi, các vị mới thấy chòi đây là mấy cái cây cột bằng tre đó, tre non. Rồi khi tôi đi rồi cái quý vị thấy ở đâu có cái cây nào mà ngon đó quý vị rút ra cây tre, quý vị ghim cái cây cột xịn vô. Mình cứ thay từ từ vậy đó. Thì từ cái chòi, cuối cùng nó có được bộ cột 6 cây đúng không? nếu mà chòi hai mái mình được 6 cây, đấy. Rồi là mình 6 cây cột ngon rồi đó. Thì cứ mỗi ông Hòa thượng vậy, một thượng tọa, giảng sư, tiến sĩ gì đó giúp cho các vị thay một cây. Thay từ từ coi như các vị không còn giữ cái gì của tôi hết. Xong cái rồi mình thay cột xong rồi bắt đầu mình thay từ từ cho nó dễ. Rồi bắt đầu thay mái. Thay vách rồi bắt đầu làm nền rồi bắt đầu thêm cái hàng hiên, cái thêm ba, cái hành lang đằng trước đó, đấy. Rồi từ từ nếu mà cái chòi đó mà làm có gỗ tốt đó là mình làm gác luôn, làm cái gác ở trên luôn. Nhưng phải học giáo lý mới có cái chòi. Phải có cái chòi, cái sườn trước. Rồi mình mới bắt đầu mình mới nhờ các vị mà tôn sư thực học trong nước mới chỉnh sửa, người ta góp sức đồ vô, chứ còn mà ...

[Cái gì mà nó đẹp dữ thần vậy ta? Tôi ghét đến mức tôi vừa giảng...tôi giảng có nửa hồn, nửa hồn tôi đi dạo có biết không? xuất hồn, vừa giảng, vừa xuất hồn đi chơi trong núi là các vị biết tôi chán]

Rồi đó hể mà có Tham Ái là có Tà kiến đi kèm thì lúc bấy giờ được gọi là tham, gọi là Ái duyên Thủ. Mà hể nó có Tham ái nó gắn liền với tà kiến là Ái nó đã thích mà cộng với ông thầy tà kiến vô làm cho cái Ái đó nó khẩn khít, nó thiết tha, nó sâu dày, nó thâm hậu lên, đấy. Và chính vì vậy cho nên nó mới dẫn mình đến chuyện mình quay lại mình tiếp tục mình tạo các nghiệp thiện ác nữa. Có nghĩa là mình đang quay lại cái vòng tròn, hồi này là do Vô Minh mình mới tạo các nghiệp thiện ác đúng không? Nhưng mà tới chỗ này là do tham ái mình tạo ra các nghiệp thiện ác. Rồi mình nghe vậy, rồi mình ủa sao kỳ vậy ta? Tại sao mà hồi Vô minh bắt đầu do nghiệp thiện ác, rồi hồi do tham ái, NO, không phải. Không bao giờ, không bao giờ cái đầu phạm phu của mình mà nó vắng bóng vô minh, không có, không có. Một là nó lộ liễu, hai là nó núp lùm thôi à. Cho nên, Ngài vẽ ra cho mình cái biểu đồ vậy thôi. Nhưng mà mình có học giáo lý mình mới biết, nói là Vô Minh duyên Hành là dưới Ái duyên cho Thủ, cái Thủ duyên cho Hữu mà Hữu này là nghiệp thiện ác nữa, mình nghĩ vậy là hồi là Ái tạo rồi... các vị yên tâm đi, các vị không bao giờ mà vắng mặt tham ái đâu. Các vị hít thở còn tham ái mà, ăn no như con lợn rồi đó, xia răng, lúc đó xia cũng là tham ái. Chứ đừng có nói mà ăn ngon mới là tham ái, NO, lúc đó là nó ngán ngẩm lắm rồi. Nó đã ngán lòi con mắt nó lên tới cái lỗ tai rồi, nhưng mà lúc xia răng vẫn là tham ái, phun phèo phèo, phẹt phẹt cũng là tham ái, dễ sợ như vậy, mà tham ái ở đâu thì ông Vô minh ông nắm ông núp lùm nguyên một con ở dưới. Nhớ cái đó, cái đó rất là quan trọng, nhớ. Đấy, nó nằm ở dưới, hể mà có đầu thai mà có

Tham Ái duyên Thủ, Thủ duyên Hữu, Hữu duyên Sanh có nghĩa là hễ có tham ái là phải có vô minh nó nằm trong đó, mà chỗ này Ngài không có nhắc tới nữa. Ở đây Ngài...mỗi một cái phân đoạn trong duyên khởi Ngài chỉ nhắc một chuyện thôi. Ở trên Ngài nói Vô minh, Ngài không nói thêm gì nữa hết. Ở dưới Ngài nói Ái thôi chứ Ngài không nói gì hết, rồi, mà hễ có nghiệp do thích ghét nó mới tạo ra cái nghiệp thiện, cái nghiệp ác. Mà nghiệp thiện ác nó lại tiếp tục nó quay lại lần nữa ta là gì ta? nghiệp thiện ác nó tạo ra hai thứ Quả đó là Quả Tái sinh và Quả Bình sinh.

- Quả Tái sinh là tâm đầu thai vào các cõi.

- Còn quả Bình sinh là chính là thân phận, hình hài và hoàn cảnh nào mà ta có mặt sau khi ta đầu thai ở mỗi cảnh giới, đấy. Đó gọi là Quả Bình sinh, nhớ.

Rồi, và hễ có cái thân thể, có hình hài thì sao ta? nó bèn Già, bèn Bệnh, bèn Chết, bèn Sầu, Bi, Khổ, Ưu, Não, đó. Rồi sao ta? khi khổ quá rồi sao ta? Bèn tìm cách giải quyết. Đấy, giải quyết bằng cách nào? Rồi bắt đầu ông Vô minh ông lại có mặt nữa. Khi mình giải quyết cái khổ mà mình không biết cách nào chạy trốn cái khổ hết, bắt đầu...thay vì cái chỗ đó mình thấy mọi thứ là khổ, đằng nay không, lúc đó mình lại móc cái Vô minh trong Tứ Đế ra mình xài tiếp. Khi khổ quá cái là mình mới tìm cách là mình mới loay hoay, loay hoay. Cho nên chúng sanh Già, Chết, Khổ, Sầu bởi do pháp lậu dẫn đầu vô minh là chỗ đó. [51:39]

[12/05/2025 - 04:24 - huu.nguyence]

Đấy cho nên trong chú giải có câu là [...Pali...] là chỗ đó. Có nghĩa là cái sự có mặt của tứ lậu nó cũng là cái nguồn gốc của vô minh. đọc rồi nha [... Pali...]. [Cái này nó là nguồn của cái kia]. Bây giờ nói cho dễ hiểu “Do vô minh tham ái xưa nó mới dẫn đến vô minh tham ái nay”, đấy mà nếu không được giải thoát thì “vô minh tham ái nay nó lại tạo điều kiện cho vô minh tham ái kiếp sau”. Vô minh tham ái kiếp sau tiếp tục tạo điều kiện cho vô minh tham ái kiếp sau sau nữa.

Cứ như vậy, trải qua một cái thời gian gọi là tiền vô thủy mà hậu vô chung. Sữa mẹ mình bú, nước mắt mà mình khóc nó nhiều hơn nước trong bốn biển. Đó là mà nói mỗi cá nhân ấy. Rồi nước mắt, máu, mồ hôi và sữa mẹ mà đổ ra trong vòng luân hồi nó nhiều hơn là nước trong bốn biển. Cứ cái điệp khúc đó cứ làm hoài, làm hoài vậy. Cứ sanh ra nó trong do nghiệp thiện ác, do tiền nghiệp, khuynh hướng tâm lý và môi trường sống của kiếp này, nó mới dẫn đến cái thân phận hình hài, bối cảnh môi trường của kiếp sau. Rồi cái của kiếp sau nó tiếp tục nó lại tạo ra cái sau nữa.

Mà Phật nói rồi. Phạm phu tiếng Phạn gọi là [...] nghĩa là dính. “Dính” có nghĩa là nó làm con Dòi thì nó dính trong đồng phân, mà nó làm con Voi thì nó dính trong cỏ rừng, làm đàn bà nó dính trong thân phận đàn bà. Mà cái bà nhà quê mà thất học không biết chữ thì bà cũng có cái để bà dính, mà mệnh phụ phu nhân, nữ tiến sĩ, nữ giáo sư ở đại học Sorbone hay là đại học Oxford cũng lại có dính mắc, là bà hoàng Ả Rập cũng có dính mắc, mà làm cái bà bán ve chai cầu Ông Lãnh cũng có dính mắc, là một cái anh mà du thủ du thực homeless ở dưới dạ cầu cũng có dính, mà làm giáo hoàng, thủ tướng, tổng thống mà lại cũng có dính mắc. Có nghĩa là mình là phạm phu là đung đầu dính đó.

Từ cái con Dòi nó cũng có cái đó nó dính mà lên tới con Voi, con Cá Nhà Táng rồi con người đầu nghèo khổ như điên hay là sượng như tiên. Cứ hễ là để ra thấy nắng mặt trời một phút là đi kiếm chỗ để nó dính. Rồi cái đũa mà nó dính cái này nè nó dòm mấy đũa kia, nó thấy mấy đũa kia không bằng nó phải không? Thí dụ như bây

giờ mình làm người, mình nhìn thấy trời ơi mình cao ráo đẹp trai, đẹp gái, rồi học giỏi, rồi sức khỏe, hưởng thụ mình nhìn thấy mình hãnh diện, mình tự hào. Ngày xưa tôi biết được, chứ tôi biết thời nay đó mà có tí tiền, tí nhan sắc, tí học thức đó tôi ghét lắm, phải nói như vậy. Cái Người nó ít mà cái Con nó nhiều. Thời này kêu con người chứ thật ra thời này cái Con, cái yếu tố Con nó nhiều, yếu tố Người thiếu. Ngày xưa người ta là học thức là dễ thương, thời nay cái đời sống công nghệ thời nay nó đào tạo ra người lai ngô lắm. Bây giờ mà nó giàu tí, đẹp tí, giỏi tí, cái gì có tí tí... nó nhìn thấy ghét lắm. Mà nó không có biết rằng cái mà nó có đó, cái đũa khác nhìn coi nó không ra gì hết, chỉ có đũa mê tiền nó mới ngưỡng mộ. Chứ còn ai mà có hăng tâm không có màng cái của mình, người ta coi mình như rác mà còn nghĩ mình khùng nữa. Người ta tưởng mình khùng nữa. Thí dụ như có những người mà đi đâu đó, do một cái cái hoàn cảnh đặc biệt nào đó là được ngồi ghế danh dự, được chào đón, cờ quạt pháo hoa rồi mình tưởng mình ngon. Chứ thật ra thử thời mà đổi thân phận, trong vòng có ba nốt nhạc, mình không còn được cái đó nữa thì mình cũng trở về cái thằng tào lao vô danh thôi. Nhưng mà có cái, nhờ nó ngu nó không có thấy, cho nên được cái gì dính trong đó, được vỗ tay là khoái, được khen là khoái, được người ta thương thích là khoái, được người ta ngưỡng mộ là khoái.

Mà từ đó nó mới dẫn đến cái khổ. Là gì? Bị người ta coi thường là khổ, bị người ta nói xấu là khổ, bị người ta thị phi dè bỉu, chà đạp là khổ. Chứ thật ra tất cả đều là mù sương, mù sương hết. Chính vì không hiểu cái đó. Cho nên chính cái khổ trước làm nền cho khổ sau. Phiền não trước làm nền cho phiền não sau. Nhân trước làm điều kiện cho nhân sau, quả trước làm điều kiện cho quả sau và chính như vậy nó có mới có bốn cái luật nhân quả. Nguyên cái giáo lý duyên khởi nó gom là còn có bốn điều thôi.

- Một nhân tạo ra quả. Cái này dễ hiểu.
- Cái lực thứ hai là quả nó tác động quả.
- Cái lực thứ ba là quả nó tác động nhân.
- Rồi nhân nó tác động nhân.

Nguyên cái dòng luân hồi chỉ có bốn lực đó thôi.

Một là nhân tạo ra quả là sao? Do thiện ác qua ba cửa: nói, làm và suy nghĩ. Cho nên nó kiếp sau mình sanh ra mình mới có sáu căn, sáu trần như ý hay bất toại, thì cái đó được gọi là nhân tạo ra quả.

Rồi quả tác động quả là sao? Khi mà mình sanh ra trong hình hài nào đó, cái hình hài đó là quả thiện ác đó. Nhưng mà tùy cái hình hài, có những hình hài mình sanh ra mình có điều kiện để mình hưởng được các cái quả lành. Rồi có những hình hài, có những thân phận mà mình sanh ra đó mình không có điều kiện hưởng quả lành mà chỉ có điều kiện cho quả xấu thôi. Thì trường hợp đó được gọi là quả tác động quả. Rồi cái thứ ba là quả tác động nhân. Có nghĩa là khi mà mình sanh ra trong một cái hình hài, một cái thân phận nào đó thì mình dễ làm ác hoặc là dễ làm thiện hơn. Phải nói cái đó có thiệt. Ngay cái trong cái thế giới Việt Nam mình nè, nó có những cái thân phận, có những cái hình hài, nó có những cái hoàn cảnh, có những cái môi trường, có những cái điều kiện mà đi chùa nghe pháp rất dễ. Nhưng có người đó mình ta nghèo, người ta đi tu học khó mà. Cái đó này này có người giàu lắm luôn giàu đẹp giỏi luôn mà muốn nghe pháp rất khó, muốn dự một khóa thiền rất khó, muốn đi hành hương Ấn Độ rất khó, muốn qua Miền Điện rất khó. Cho nên có những cái trường

hợp mà do mình nhận một cái quả nào đó mà bây giờ mình muốn tạo nhân thiện nó hơi khó hoặc là tạo nhân ác hơi khó. Thí dụ như Thụy Sĩ, trẻ con của Thụy Sĩ đó, do cái phước nó sanh vô làm mẹ là người Thụy Sĩ mà nó có nhiều cái nghiệp bất thiện của Thụy Sĩ cũng hơi khó làm. Thí vụ như bên đây là con nít đây nó đâu có vụ mà nó bắt dê hay nó đá dê và đá cá lia hay là nó bắt con cào cào châu chấu nó ngắt đầu nó bẻ chân, không có. Bên đây là con nít nó chơi cái gì chơi chứ. còn cái chuyện mà bạc đãi loài này, giống nọ đó là không có. Thậm chí người lớn ở Thụy Sĩ đều được là là huấn luyện từ nhỏ là thiên nhiên chỉ có bảo vệ thôi, người Thụy Sĩ họ chỉ đốn bỏ cây rừng khi không thể giữ. Còn có nhiều cái quốc gia mà chậm tiến thì ta chỉ giữ khi không thể bỏ. Người ta chỉ tha mạng cái con gì đó khi người ta không bắt được nó chứ còn bắt được là quất rồi phải không? Ăn được là ăn mà không ăn là tại vì bắt không được. Còn cây cối thiên nhiên là mà bên mấy cái xứ mà nhược tiểu, chậm tiến người ta chỉ giữ được khi không thể phá. Còn mấy xứ văn minh là chỉ phá chỉ đốn khi không thể giữ. Cho nên là cái cái đó mình thấy rõ ràng đó là quả tác động nhân. Có nghĩa là sanh do cái quả thiện hay quả ác không cần biết mà nó sanh vô cái môi trường nào đó nó khiến cho mình làm ác, làm thiện dễ hay khó, gọi là quả tác động nhân.

Còn nhân tác động nhân là sao? có nghĩa là hãy làm ác hoài cái nó quen tay, mà làm thiện hoài nó cũng quen tay, đây nó có trốn dữ lắm luôn đây. Thí dụ như mình thấy thái tử Tất Đạt Đa bảy tuổi đắc sơ thiền, ở đâu mà dễ vậy? Ở đâu ở đâu ra cái đó ở đâu ra, là trời đất ơi ngài tu ta nói cái thời gian nhật nguyệt, trăng sao. Cái chuyện mà ngài đắc thiền, ngài đắc không biết bao nhiêu ngàn triệu tỷ lần rồi. Cho nên bây giờ cái chuyện 7 tuổi mà đắc sơ thiền nói với ngài là cái chuyện mà coi như chỉ nháy mắt thôi. Đó là nhân tác động nhân là nhiều đời người ta nó như vậy đây, rồi chưa hết. Chỉ cần lớn lên nhìn thấy một người già, một người bệnh là người ta bỏ người ta đi tu liền, mà vô tu là không đổi ý nha. Chứ còn mình là một ông Hoàng mà bỏ mà nó đi tu là đã chuyện khó, mà vô rừng mà khổ quá nó cũng bèn đổi ý. Còn ngài lại khởi nói rồi, thành Phật. Mình thấy ngài là Chí Tôn Vô Thượng, Tứ Sanh Từ Phụ, Thiên Nhân Chi Đạo Sư. Mà quý vị thấy không, ngày nào cũng phải ôm bát đi, mà nắng cũng đi mà mưa cũng đi, nóng cũng đi lạnh cũng đi. Mà cái này mới ghê nè, Thiên Nhân Chi Đạo Sư, thầy của trời người và muôn cõi. Đây, mà coi như bữa đói bữa no, chứ đâu phải là Phật rồi ngày nào cũng có người cúng dường đâu. Trong kinh nói rất rõ, có bữa đó là vì độ người ta đó phải đi tới cái vùng hoang sơn, dã lãnh, nông thôn mà nó đói nghèo xơ xác. Cái cột nhà nó không có nữa. Chăng dây trần, dây rừng mà nó che lều nó ở, mà miễn là nó có duyên giác ngộ thì ngài bèn tới nơi ngài độ cho mà đắc đạo. Đây mà vô đó rồi bữa đó là đói đó. Vậy đó, nhưng mà đã nhiều đời ngài như vậy rồi. Nhiều đời ngài chỉ có đại bi thôi, nhiều đời ngài đã ly dục, nhiều đời ngài đã tri túc. Cho nên kiếp này khi thành Phật rồi thì miễn bàn. Nhưng mà trước cái lúc thành Phật giữa là rừng sâu, núi thẳm. Ngài coi cái chuyện mà khổ cực là chuyện bình thường. Cái chuyện mà nhưng gấm lụa là phiền phức. Ngài cũng đã thấy nhiều kiếp rồi. Cho nên kiếp này đó ngài thấy nhìn cái nhưng gấm lụa là Ngài nhìn ngài ớn, Ngài ngán. Ngài thấy cái chuyện mà quần tụ đông đúc, ăn uống tiệt tưng, chạm ly chúc tụng. Ngài ỏi.

Còn mình thì sao? Cái nhân sanh tử mình nó nhiều quá. Cho nên bây giờ thành ra đó mà gặp cái nhân giải thoát là mình dội. Thấy cái chuyện năm bảy chục mạng mà vô

trong chánh điện tắt đèn, rồi hít vào thở ra trong chánh niệm, rồi lát sau khẽ khàng bước ra đi trong chánh niệm, từng bước từng bước là mình thấy mình chịu không nổi, vô duyên quá mà, vô duyên quá. Bởi vì bữa nay trăng là mình phải có ăn uống và có ca hát, hát trật nhịp cũng được, cũng phải hát, phải gào, phải hét. Có ăn uống ca hát mà có trai gái này nọ vui phải không? Cái đó gọi là nhân tác động nhân.

Vậy tôi chốt lại 12 duyên khởi gom là còn có bốn luật thôi. Một là nhân tạo ra quả.

Quả tác động quả, quả tác động nhân và nhân tác động nhân.

Bữa nay là bữa nay bữa đầu tiên nói về hai Duyên Khởi nói sương sương vậy thôi.

Rồi ba bữa sau học tiếp.

Hết

Kalama tri ân đh Nguyễn Thị Ngọc Ánh ghi bài